

Mijn weekblad

Redacteur Ton Oosterhuis

Deze week stuurde ik een ingezonden stuk naar *de Volkskrant*. Omdat niet iedereen die krant leest, neem ik deze bijdrage ook maar op in *Mijn weekblad*.

Over de rituelen van het koningschap

Nu we op het punt staan onze nieuwe koning in te huldigen laait allerwegen de discussie op rond de rituelen van het koningschap. Het is daarom goed een en ander eens op een rijtje te zetten en sommige misverstanden uit de weg te ruimen. Toen ons land na de Napoleontische tijd toe was aan herstel en vernieuwing moesten er ook keuzes worden gemaakt over de positie van het staatshoofd. Zoals prins Claus ooit in een interview voor de Duitse TV opmerkte, is Nederland een republiek met een gekozen koning. Die keuze vond plaats in 1815. Sinds in de 18e eeuw aan de prins van Oranje-Nassau het erfelijk stadhouderschap was toegekend, lag het voor de hand daarop terug te grijpen. Maar een stadhouder vertegenwoordigt een vorst. Dat kon natuurlijk nu niet meer. De prins moest zelf een vorst worden. Eerst sprak men nog van een Soeverein Vorst, maar in 1815 werd dat toch een koning. Dat was niet zonder problemen, want een koning was een sacrale figuur. In Frankrijk was koning Lodewijk XVIII weer gezalfd in Reims, in Engeland was de koning gekroond in Londen. Die keken jaloeers toe

dat ze daar in de lage landen niet buiten hun boekje gingen. Geen kroning dus, maar een inhuldiging. Bij die plechtigheid legde je dan maar een kroon en een scepter op een tafeltje, samen met een exemplaar van de grondwet, de feitelijke bron van dit gekozen koningschap. De eerste koning Willem I aanvaardde dit, maar hij wilde toch wel de sacrale toevoeging "met de gratie Gods", evenals bijvoorbeeld de koning van Pruisen die gebruikte. Dat was natuurlijk wel een probleem, maar de oplossing was simpel. Deze toevoeging hadden de prinsen van Oranje-Nassau, telgen van een der oudste adellijke geslachten in Europa, altijd al gebruikt. In de 18e eeuw dichtte bijvoorbeeld Clara Feyoena van Raesfelt-van Sytzama een paar gezangen ter ere van "zyne doorlugtigste hoogheid Willem Carel Hendrik Friso, door de genade Gods Prinse van Orange en Nassau" en van "Willem de Vde by de gratie Gods prince van Orange en Nassau". En aangezien het koningschap erfelijk was toegekend aan dit geslacht, kon die toevoeging dus blijven.

Toch heeft dat tot veel misverstanden geleid. Nog onlangs wilde Pechtold (D66) die terminologie laten schrappen. Columnist J.L.Heldring en de jurist Paul Scholten (1875-1946) betoogden: "Een koning kan geen afstand doen. Het koningschap is immers niet opgedragen door het volk, het kan niet teruggegeven worden aan het volk. Men wordt het niet door eigen wil - kan het dus ook niet zelf beëindigen."

Al die schrijvers hadden het dus niet goed begrepen. Toen Van Hogendorp in 1814 als voorzitter van de grondwetscommissie optrad, had hij een stuk bijgevoegd met het opschrift 'Algemeene Gronden van de Constitutie'. Daarin formuleerde hij de gedachte dat de vorst eerst de eed op de fundamentele wetten zou afleggen om daarna de huldiging van de Staten-Generaal en later — schriftelijk — van de Provinciale Staten in ontvangst te nemen. Dat was geen toevallige opmerking over het protocol, maar de symbolisering van een staatsrechtelijke opvatting die zich onderscheidde van de elders in Europa op het 'droit divin' (goddelijk recht) gebaseerde restauratie.